

Øversigt

Som før nævnt var Johanne Kathrines 8 børn i besiddelse af utrolig livskraft, men frugtbarheden var lige så utrolig.

Til trods for, at Else blev gift 12 år senere end Mette, er hendes slægt den første med generation G, nemlig A1 B1 Niels Thomsens slægtsgruppe med 3 G'er. Maja er endog født så tidligt som i 1945. Selvom der kun er 2 slægter i gr. II tæller de dog 1143 mod 1588 i gr. I's 5 slægter.

Johanne Kathrines slægt er absolut dominerende i tal. Medens de 3 talrigeste grupper inden for gr. I omfatter godt 400 personer hver, findes der ikke mindre end 1065 i Drongstrupgaardslægten, og inden for den er B5 Ane Maries gruppe igen ualmindelig frodig med 301 personer.

Bostederne.

Hoversigslægten findes i stort tal i Hover, Nr. Omme og i Faster (i Fastergaardslægten). Søndergaardslægten har ikke så mange bosiddende i stamsognet Brejning som i Hover, Lem, omkring Holstebro og i Silkeborg. Af Søren Astrups slægt bor en del i Faster, Brejning og især mange omkring og i Ølgod. En del af denne og af Søndergaardslægten bor i Nordsjælland, forårsaget af kontakten med L. Mfs. Højskole i Hillerød. Abildtrupslægten har absolut flest i Vorgod. Fyrstenborgslægten er mere spredt end nogen anden. Halvdelen af dens familier bor i København. Drongstrupslægten tæller hundreder alene i Sdr. Felding og mange i de omliggende sogne. Gaardsvigslægten har kun enkelte familier boende i stamsognet.

En udpræget gårdslæg.

Mettes og Elses børn, A'erne, startede med de 7 omtalte gårde. B'erne var ligeledes alle gårdmænd. Dog bliver gårdene nu

mindre, f. eks. i Søren Astrups slægt, hvor der var 10 børn at sætte i vej. De 8 Drongstrup børn fik relativt større gårde at starte med, da Drongstrupgaard var meget større end Astrupgaard.

C'erne får ikke allesammen gårde. De første 2—3 husmænd melder sig, og en del må gå over i andre erhverv. Tallene for C'erne (omtrentlige) er: 86 gårdmænd og 68 i andre erhverv.

D'erne er overvejende i andre erhverv, og for hver følgende generation forrykkes stillingen til ugunst for landbruget.

Statistisk skal der være ca. 60 gårdmænd ud af gr. I's ca. 1600 mennesker, men der er mere end 3 gange så mange. Der er en del med mindre landbrug og ca. 150 familier i andre erhverv. Gr. I omfatter ca. 390 familier.

I gr. II er der også mange beskæftiget ved landbruget, men der er ikke så mange gårdfolk som i gr. I. Der er 60 gdr.; forholdsvis flere med mindre landeejendomme end i gr. I; en hel del er gået fra gårde over i andre erhverv, som beskæftiger ca. 150 familier. Gr. II omfatter ca. 260 familier.

Begge grupper tæller altså $390 + 260 = 650$ familier. I dag er mindsteparten af familierne knyttet til landbruget. I de foran nævnte tal er indbefattet alle generationerne.

Da gr. II's 260 familier tæller 1143 personer, og gr. I's 390 familier ($1\frac{1}{2}$ gange 260) 1588 ses det tydeligt, at gr. II er børnerigere end gr. I.

Af hver gruppe er emigreret lige mange familier, nemlig 4.

Der er flere årsager til gr. II's større afgang fra landbruget.

1) den dårlige jord omkring og på hedesletterne er allerede nævnt. 2) To slægtsgrupper blev ramt af landbrugskrisen. Jens Smith blev slået ud, og da han var en svag mand, var det umuligt at komme ovenpå igen. Julius var den anden, men han rettede sig dog igen. Det er såre naturligt, at de fleste af de 2 mænds efterkommere er gået fra landbruget. 3) Gr. II har ifølge afstamning mere handelsblod i sig. 4) Der er eventyrlyst, vovemod og temperament i gr. II, så mange havde svært ved at nøjes med det rolige og jævne, men bundne arbejde på en gård. 5) De store børneflokkede har også bidraget til afgang, da man ikke kunne blive ved med at give hvert barn en gård.

Gårdsvigslægten har forholdsvis få repræsentanter for land-

bruget i dag. Fyrstenborgslægten har kun 1 familie ved landbruget (i slægtsgården). Denne slægt har et stærkt pædagogisk tilsnit og dyrker megen musik, men som hobby og ikke som erhverv.

Af Drongstrupslægten har Damgaardgruppen helt forladt landbruget, har solgt den gamle slægtsgård og er alle gået over til handel og industri (textil).

Inden for begge grupper findes folk i alle stillinger og erhverv, flest i de jævne, men hovedsagen er heldigvis ikke, *hvad* man er, men *hvordan* man er.

Hvordan var de så?

Vi vil begynde med hvordan de så ud og derefter gå over til at skildre, hvordan de var.

Inden vi prøver at placere dem efter Kretschmers*) legems- og sjælstypeteori, vil jeg kort forklare, hvori denne består.

Kretschmer hævder, at der til en bestemt legemstype hører en bestemt sjælstype, så man fra et menneskes udseende kan slutte til dets sjælelige indhold.

1) Den smalle, lange, tynde legemstype kaldes leptosom, og den tilsvarende sjælstype, der bl. a. er stiltfærdig, tungsindig og lukket, kaldes schizoid. Sygdomsformen under sindssyge kaldes schizofreni = sjælsspaltning.

2) Den store, kraftige og runde legemstype kaldes pyknisk, og den tilsvarende sjælstype, der har hovedegenskaberne: godmodig, gemytlig og åben, kaldes cykloid. De sindssyge, der snart er opstemte, snart tungsindige, kaldes manio-depressive.

3) Den atletiske legemes type har kraftige skuldre og lemmer. Sjælstypen er ikke udpræget, har islet af de to nævnte sjælstyper.

Det er en selvfølge, at rene typer sjældent forekommer, og de mangfoldigste kombinationer kan optræde. Er det så muligt at anbringe mennesker i dette bås-system? Svaret er ja, da de fleste mennesker overvejende hører til en af de to første typer, der er hovedtyper.

*) Kretschmer var sindssygelæge og havde som sådan rig lejlighed til at studere den enkelte persona = skuespiller, der har lagt masken og ligger åben for den diskerende iagttagelse.

I det foregående har jeg kun nævnt kropsbygning, men ansigtsform og hårvækst, særlig den sidste, spiller en stor rolle. Den første svarer ret nøje til kropstypen. For hårets vedkommende gælder det, at den leptosome og schizoide beholder sit hår længe og har mat måne eller måner. Den pykniske og cykloide mister håret tidligere, bliver let skaldet, men med klart afgrænset måne, velpoleret og blank som en billardkugle.

Hvad A'erne angår, er det let at placere dem.

Der er kun én leptosom: Jacob Nielsen, Gaardsvig. Tilsyneladende passer den sjælelige karakteristik af ham ikke, idet han efter udseende skulle være schizoid, men bliver skildret som en livlig mand, altså cykloid præget.

Hertil er at bemærke, at der altid er en procentdel, som type-teorien ikke kan anvendes på.

Alle de andre A'er var mest pyknisk præget. Kropsformen var ikke udpræget pyknisk, da nogle beskrives som magre og tynde, men der kan godt tales om magre pykniske typer, og det kendtes også i slægten i de tilfælde, hvor de ikke sled så hårdt. De blev da typiske pyknikere at se på, f. eks. Knud Thomsen, Drongstrup.

Hovedformen var absolut pyknisk, men hårvæksten lige så absolut leptosom. Jeg har således ikke endnu set en eneste pyknisk måne i slægten. Måske skjuler der sig én under Niels Thomsen Drongstrups kalot. Det er meget muligt, da der er god overensstemmelse mellem legems- og sjælstype i hans tilfælde, og da pyknikerens måne synes mest udsat for kulde.

Den reneste type af A'erne er i så fald Niels Thomsen. Men de andre 6 i grupperne? Hos dem skal det cykloide efter type-teorien være overvejende, og det synes da også i høj grad at være tilfældet. Mange flere end de nævnte kendetegn for den cykloide findes hos dem. Det er også en kendsgerning, at det schizoide kendes i slægten, dog ikke så meget i gr. II som i gr. I.

I næste generation B'erne bliver billedet mere uoverskueligt, idet arv fra A'ernes ægtefæller træder ind i billedet, så vi får blandinger. De allerfleste af generationerne A, B og C er lidt over middelhøjde, kun Østergaard var en kæmpe, og nogle af B3's efterkommere (Søndergaardslægten) er meget høje. De senere generationer med stadige indslag af arv bliver — også ifølge

den store mængde — et udsnit af vestjysk befolkning med dens særlige præg.

Hos ansvarsbevidste og hos alvorlige kristne mennesker kan de forskellige typer tilsyneladende ændres:

1) Det negative forsvinder eller beherskes, og 2) det positive træder stærkere frem. En hidsig Moses kan blive til det sagtmødigste af alle mennesker. Begge dele er set i mange af slægten, der ville gå i Guds skole.

Når begge grupper bliver betegnet som livlige og meget talende, i modsætning til f. eks. Fastergaardslægten, behøver det ikke at betyde, at det cykloide er eneherkende, men det cykloide med skiften af opstemthed og tungsind er iøjnefaldende, mens det schizoide med det stille, lukkede væsen ikke så meget bemærkes.

Det ser ud, som Abildtrup- og Fyrstenborgslægten kender mere til tungsind end de andre slægter. Det er ret ens i forløb arvet gennem A, B og C gen.; men de pågældende har med en enkelt tragisk undtagelse kunnet beherske det — beholde masken — og endda udnyttet det som løftestang til rigere åndeligt liv.

Mon vi ikke, nu vi har set, hvor meget arv betyder, skulle være mere forsigtige med, hvad vi siger om hinanden? Hvad vi er, eller hvad vi gør, kan vi i nogen måde ikke gøre for. Vi skulle bedre kunne undskylde hinanden.

Og mon vi ikke skulle være mere varsomme med at tale nedsettende om dem med andre religiøse anskuelser, da de fleste af os er kommet i »retningsbås« gennem miljø og ikke efter selverhvervet overbevisning? De fleste af slægten er jo gået i deres fædres spor.

Fælles slægtspræg med Søren Kierkegaards slægt?

Mange har spurgt mig, om der kan påvises nogen lighed med Søren Kierkegaards slægt. Dertil kan svares ja. Flere har uafhængig af hinanden gjort opmærksom på den store lighed mellem min farfar og biskop P. Chr. Kierkegaard på deres gamle dage. Den eneste væsentlige forskel er, at furerne fra næsefløjene til mundvigene træder skarpere frem hos biskoppen. Et yngre billede af P. Chr. Kierkegaard viser stor lighed med min farfars 2 brødre, særlig A3 Jacob Søndergaard.

Søren Kierkegaard findes der ingen fotografier af, og de mange tegninger af ham er stadig diskutabel. Man får indtryk af, at de to brødre var forskellige legemstyper. Søren er karikeret som ren leptosom, mens P. Chr. var pykniker. Sandheden er måske, at han i sin sidste tid var pyknisk præget, og man mener, at det schizoide kun var islæt i det overvejende cykloide i hans væsen.

Det kan være en tilfældighed, et lune, med den store lighed, men da der er mange eksempler på, at slægtstræk bevarer eller går igen gennem flere gen., end her er tale om, er der intet mærkeligt i ligheden mellem de nævnte. Under mit arbejde med bogen har jeg truffet eksempler på lige så træffende lighed i samme slægtsinterval som i det nævnte forhold.

Er der anden lighed med Søren Kierkegaards slægt?

spørger enkelte. Hvad intelligens angår, falder denne slægt helt igennem, selv om de nævnte gen. som helhed var ret velbegavede.

Denne slægt er meget livlig og talende og synes at have nogenlunde let ved at forme tanker og sprog, men den er tungsindig ind imellem. Det fremtrædende tungsind hos begge slægter kan have en fællesnævner i vestjysk natur, og i Søren Kierkegaards var »katastrofen« på heden uafrystelig. Utvivlsomt har mange — ligesom jeg — grædt, når »højlen fløjted klagende og ene, hist« hvor — i min barndom — brune højdedrag lukkede af i horisonten til alle sider.

En lighed i åndelig henseende er, at begge slægter var grebet af kristen nidkærhed for den enkelte.

Hvor meget af de nævnte fællestræk med Søren Kierkegaards slægt, der er arv, miljø eller tilfældighed, kan jeg ikke afgøre, men i flere tilfælde slår denne slægts arv tydeligt igennem flere af de 2 grupper grene.

Det er således en kendsgerning, at A og B generationerne var musikalske, og at mange af dem havde gode sangstemmer, særlig i Drongstrupslægten.

I andre tilfælde er indslaget fra indgiftede slægter stærkere, så deres præg dominerer i vedkommende slægtsgren.

Interesser.

Slægten viser stor interesse i religiøs og politisk henseende. Søren Astrups slægt har i sjælden grad fulgt i hans spor og forestret mange talere i Luth. Misionsforening og utrolig mange søndagsskolearbejdere. Det vrirler med sogne- og menighedsråds medlemmer, men mere i gr. I end i gr. II.

De ældste generationer har vist megen hjælpsomhed, ikke alene mod søskende, men også mod naboer, hvad vi hører meget om mand og mand imellem. En udstrakt gavmildhed var et særkende for de 2 ældste generationer. De forstod ud fra lignelsen om den utro husholder, at de penge og jordiske værdier, vi ofrer for andre, er de eneste, der giver renter i evigheden. Når de gav, var det dog næppe på beregning, men fordi de ikke kunne andet.

Højskolens betydning.

Det var en vågen slægt med nidkærhed for det syn, der blev betroet den. Næsten alle A'ernes hjem var centre for det rige åndelige liv, der levedes i deres tid. Det samme gælder de fleste af B'erne. C'erne og endnu mere D'erne gør sig bemærket med hensyn til højskole, en af vækkelsens gode frugter. Næsten alle danske højskoler er besøgt, men det ser ud, som om gr. I har været mest højskolesøgende, delvis, fordi den fortsat er udpræget gårdmandsslægt. I denne sammenhæng skal der dog gøres opmærksom på, at dele af Jens Smiths slægt i gr. II hører til pinsmissionen, som indtil i dag ikke har haft nogen højskole, men alligevel har bevaret kraft og nidkærhed i deres arbejde for at vinde mennesker for Kristus. Hoversigslægten besøgte de grundtvigske skoler; og der findes vist ikke en eneste familie inden for denne slægtsgren, som har sluttet sig til I.M. eller L.M.

Den skole, der forekommer hyppigst i registre er dog L.Mfs. højskole i Hillerød. Af 2 grunde: 1) fordi L.Mf. kun har denne ene højskole, 2) fordi Søren Astrups slægt særlig har søgt denne skole ligesom store dele af Søndergaardslægten.

Det grundtvigske er stærkt og smukt repræsenteret i Hoversigslægten, Hindhede- og Kirkegaardgrupperne i Søndergaardslægten. Disse mennesker udmærkede sig tidligt, grebet som de var af livet på Askov højskole og andre højskoler.

Det ser ud, som om den grundtvigske del af slægten er mindst et slægtled foran grupperne af I.M. og Luth. Mf. med hensyn til indsats i folkelig, politisk og kulturel henseende. I.Ms. højskoler kom så meget senere, og det er uomtvisteligt, at på disse skoler var og er den kristelige vækkelse det vigtigste. Gårdene blev drevet godt, men man var mange gange lige så meget optaget af at missionere og holdt sig derfor borte fra politik i sognet og på rigsdagen. Der var måske ensidighed i synet, thi man var vågen overfor, hvad der blev sagt i tale og skrift, men samtidig med, at man protesterede kraftigt mod Brandesianismen, tolererede man — eller snarere så man ikke — det skamløse byggeri på Vesterbro, der blev til kræftsvulster på vor hovedstads bylegeme.

Denne pietistiske linie synes at gå helt tilbage til stammoderen Karen Pedersdatter og ægtefælle Jacob Pedersen.

Slægterne på stenbroen.

Det er let at måle landbofamiliernes åndelige interesser gennem højskolebesøgene, men er folk flyttet ind på stenbroen, er der ofte ikke noget ydre, der oplyser om deres åndelige interesser. De kan være der, men lader sig ikke umiddelbart konstatere.

Desværre er der ingen tvivl om, at flytning fra landet til byen er skæbnesvanger for mange. Naturen er gudpræget, og en gudløs bondestand er — eller har været — utænkelig. Den moderne kultur er derimod gudfjendtlig. Mange bliver opslugt af jaget, fornøjelserne og oplever ikke mere stilhedens tale i den fri natur. Det er måske kun efter en ferie på landet, hvor vi mærker uviljen mod at komme tilbage til stenbroen, at vi forstår, vi har været under indflydelse af stilheden.

Måtte vi af slægten, der er blevet bymennesker, føle noget lignende, som Grethe Risbjerg Thomsen — »en fin kunstner« — beskriver i et lille digt:

*Jeg vil vende tilbage til markerne
for at opsøge tabte spor,
jeg vil standse og lytte til fuglene,
mens min fod synker ned i jord.
For jeg føler en længsel så klar og stærk,
at den sprænger min hverdags ring,
jeg må hjem til de steder, jeg kommer fra,
til de første, de sande ting.
Jeg vil sidde stille hos blomsterne,
at de ved, jeg er deres ven,
under himlen hos regnen og træerne,
skal jeg finde mig selv igen.*

Vi håber, at byernes arbejderstand snart må få en vækkelse som den, der greb bondestanden i sidste halvdel af forrige århundrede, og at højskolen må slå rod inde på stenbroen til gavn for de mange af vor slægt, thi hvad har ikke vækkelsen og dens ledsager: højskolen betydet for denne slægt.

— — —

Det er dog ikke alene byboerne, der er i fare for verdsliggørelse. For hvert slægtled, der træder ind i tiden, mærkes det, at vækkelsens strømme fra slutningen af forrige århundrede tørrer mere og mere ind. Materialismen truer også denne slægt, ja, hver eneste af os. Ingen af de 7 slægter kan melde hus forbi, og det er vist sandheden, at store dele af dem har deres største interesse i at gøre karriere og at tjene penge, skønt, siger Søren Kierkegaard: »Der er af alt, hvad du har set, intet, du kan være så vis på, aldrig skal komme ind i himlen som: penge. Derimod er der intet, der er himlen så vis som barmhjertighed.«

Det er med angst, man ser den mulighed i øjnene, at hvis denne verdsliggørelse fortsætter, — og det vil den gøre, hvis ikke Danmark får en dybtgående kristen vækkelse, — så går store dele af slægten ud i mørket, bort fra fædrenes spor. Det er allerede kommet så vidt, at mange kun har lidt brug for det evige. De

går uden om kirken og benytter måske sjældent den gode kontakt med Gud, som fadervor er. Til dem siger Søren Kierkegaard: »Jo mere man mener at kunne undvære det evige, desto mere trænger man til det«.

Hans fader, den gamle hosekræmmer, som hævdes at have været lige så højt begavet som sønnen, ville sige det samme til os, som han sagde til Søren: »Se til at du ret kan komme til at elske Kristus.« Det var hovedsagen for ham som for vore fædre.

Jeg kan ikke ønske noget bedre for slægten, end at »den enkelte«, som Søren Kierkegaard taler om, må — lige som han — lægge sig hosekræmmerens ord på sinde. Så vil den åndelige rigdom vende tilbage til denne slægt.

I øvrigt udtaler S. K. Risbjerg Thomsen i vers, hvad andre og jeg har skildret i denne bog.

En hyldest TIL VOR FORSLÆGT

Forgangne tiders slægt har banet vej for os.

De dyrked' heder, moser og bød naturen trods.

De skimted' sejrens frugter af deres hårde strid,
og vi, der fulgte efter, fik løn for deres flid.

Men åndens stridsmænd findes der også i vor slægt.

De drog i anden leding og lagde derpå vægt,

at sjælens dybe længsel blev ledt ad rette vej,
så den i Gud fandt hvile, det glemmer vi dem ej!